

робників. Для ефективного використання такої продукції необхідно, щоб вона була принципово новою, конкурентоспроможною на ринку, мала значний ефект від практичного її застосування; інформація про вітчизняні перспективні науково-технологічні й інноваційні розробки була доступною серед агропромислових товаровиробників; була розроблена довгострокова стратегія інноваційного розвитку всіх сфер національного аграрного сектора, які зможуть належним

чином стимулювати власне науково-інноваційну діяльність у аграрному секторі.

Список використаних джерел

1. Нельсон Р. Эволюционная теория экономических изменений / Ричард Нельсон, Сидней Уинтер / [пер. с англ.]. – М.: Дело, 2002. – 535 с.
2. Національна інноваційна система: аналітичні матеріали до парламентських слухань / [за ред. академіка НАНУ В.М. Гейця], 2009. – 385 с.

Г.В. ЛАГУТІН,
д.т.н., професор, Київський національний університет будівництва і архітектури

Основні фактори та передумови формування та розвитку потенціалу підприємства з урахуванням кон'юнктури інвестиційного ринку та інвестиційного клімату

У статті розглянута проблема прогнозування кон'юнктури інвестиційного ринку та визначено провідні фактори поліпшення інвестиційного клімату в умовах дестабілізаційного стану будівельної галузі.

Ключові слова: інвестиційний ринок, інвестиційний клімат, об'єкт інвестування, управлінське рішення.

В статье рассмотрена проблема прогнозирования конъюнктуры инвестиционного рынка и определены ведущие факторы улучшения инвестиционного климата в условиях дестабилизационного состояния строительной отрасли.

Ключевые слова: инвестиционный рынок, инвестиционный климат, объект инвестирования, управленческое решение.

The paper considers the problem of forecasting investment market conditions and identified key factors to improve the investment climate in terms of destabilizing the construction industry.

Keywords: investment market, investment climate, an investee management decision.

Постановка проблеми. Інвестиції є основою розвитку будь-якого підприємства. Від уміння ефективно здійснювати інвестиційну діяльність залежить розквіт чи занепад власного виробництва, досягнення підприємством високого конкурентного статусу [3]. Для інвестора вкладення коштів пов'язане з обґрунтуванням вибору інвестиційних проектів, аналізом їх ефективності, визначенням правильної оцінки власних можливостей, виявленям фінансових ресурсів, обсягів і джерел інвестування. Низька привабливість інвестиційного клімату в Україні викликана факторами як макро-, так і макрорівня.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Дослідженню теоретичних проблем, пов'язаних з контрольованим середовищем підприємства, розвитку теорій і найважливіших аспектів формування потенціалу підприємства, присвячені наукові праці багатьох як вітчизняних, так і зарубіжних авторів. В їх числі А. Файоль, Е.А. Арени, Дж. К. Лоббек, Р. Адамі, Ф.Л. Дефліз, Г.Р. Дженик, В.М., Р. Додж, О'Рейллі, М.Б. Хірш, Д.Р. Кермайкл, М. Бенісіо, Дж. Робертсон, С.М. Шапігузов, В.П. Суйц, В.Д. Андреев, В.М. Лич, В.Г. Федоренко, О.В. Федосова, С.А. Ушацький та ін. Разом із тим, незважаючи на велику кількість публікацій і увагу вчених до дослідження проблем системи управління підвищення ефективності інвестиційного менеджменту, окремі теоретичні та практичні питання особливостей управління реальними фінансовими інвестиціями підприємства-інвестора, питання специфіки макроекономічного регулювання інвестиційних процесів залишаються невирішеними, в тому числі і з позиції адаптованості підприємства до динамічних умов та кон'юнктури інвестиційного ринку. При всій значущості зарубіжних і вітчизняних досліджень різних аспектів висунутою проблеми економічна наука і практика відчуває нестачу в комплексних науково-практичних розробках, які висвітлюють численні аспекти формування ресурсного потенціалу підприємства з урахуванням сучасної специфіки.

Мета статті – розглянути проблему прогнозування кон'юнктури інвестиційного ринку та визначити провідні фактори поліпшення інвестиційного клімату в умовах дестабілізаційного стану будівельної галузі.

Виклад основного матеріалу. Як показує аналіз економічної літератури, а також дослідження діяльності підприємств, макроекономічними факторами, які вплинули на стан

інвестиційної діяльності в Україні, виступають кризовий стан економіки країни в цілому, нестабільність законодавства, незбалансована податкова, митна та господарська політика держави, корупція тощо [1]. До основних факторів мікроекономічного характеру слід віднести низький рівень управління фінансово-господарської діяльності підприємства в цілому та інвестиційною діяльністю зокрема, відсутність ефективної системи управління інвестиційними процесами, в тому числі процесом контролінгу.

Кон'юнктура інвестиційного ринку – це форма виявлення на інвестиційному ринку загалом, або на окремих його сегментах системи факторів (умов), які визначають співвідношення попиту, пропозиції, цін та конкуренції [5].

Для кон'юнктури інвестиційного ринку характерні чотири стадії:

1. Підйом кон'юнктури, пов'язаний з підвищенням активності ринкових процесів у зв'язку з поживленням економіки загалом. Він характеризується ростом обсягів попиту на об'єкти інвестування, підвищенням рівня цін, розвитком конкуренції серед інвестиційних посередників.

2. Кон'юнктурний бум, пов'язаний з різким зростанням попиту на всі інвестиційні товари, які пропозиція, незважаючи на зростання, задовольнити не може. Одночасно зростають ціни на всі об'єкти інвестування, підвищуються доходи інвесторів та інвестиційних посередників.

3. Ослаблення кон'юнктури, пов'язане зі зниженням інвестиційної активності через спад в економіці загалом, майже повним насиченням попиту на об'єкти інвестування та деяким надлишком їх пропозиції. Для цієї стадії характерні спочатку стабілізація, а потім і початок зниження рівня цін на більшість об'єктів інвестування. Відповідно знижуються доходи інвесторів та інвестиційних посередників.

4. Кон'юнктурний спад – це найбільш не сприятлива стадія на інвестиційному ринку з позицій інвестиційної активності. Вона характеризується найнижчим рівнем попиту та скороченням обсягів пропозиції об'єктів інвестування. На цій стадії кон'юнктури ринку суттєво знижуються ціни на об'єкти інвестування, а доходи інвесторів та інвестиційних посередників падають до найнижчої позначки, а в ряді випадків інвестиційна діяльність є збитковою.

Таким чином, інвестиційний ринок розвивається циклічно та мінливо згідно з кон'юнктурною тенденцією. У зв'язку з тим що кон'юнктура інвестиційного ринку постійно змінюється, для формування ефективної інвестиційної стратегії та прийняття економічно обґрунтованих інвестиційних рішень її необхідно систематично досліджувати. Вивчення кон'юнктури інвестиційного ринку охоплює такі стадії:

Поточне спостереження за інвестиційною активністю, і насамперед в тих сегментах ринку, в яких планується здійснити, або вже здійснюється інвестиційна діяльність.

Аналіз поточної кон'юнктури інвестиційного ринку та виявлення сучасних тенденцій її розвитку. Цей аналіз складається з виявлення особливостей конкретних сегментів інве-

стиційного ринку і тих змін, які відбуваються на ринку в момент спостереження, порівняно з попереднім періодом.

Прогнозування кон'юнктури інвестиційного ринку для вибору основних напрямів стратегії інвестиційної діяльності та формування інвестиційного портфеля. Основне завдання прогнозу – визначити тенденції факторів, які формують інвестиційний клімат та які впливають на стан інвестиційного ринку у перспективі та потенціал сталого розвитку безпосередньо підприємств – суб'єктів господарювання.

Аналізуючи проблему сталого розвитку підприємства, необхідно відзначити, що підприємства як складні соціально-економічні системи характеризуються значною кількістю взаємодіючих елементів, різномірністю процесів їх взаємодії та підвладністю закономірностям і дії об'єктивних законів організації. Сталий розвиток – це спрямований рух з урахуванням обмежень, що накладає зовнішнє оточення і потенціал підприємства. Ці обмеження визначають гармонійний симбіоз розвитку підприємства і навколишнього середовища, тому критерієм такого розвитку мають бути показники локальних потенціалів підприємства, значення яких надалі мають бути вищими, аніж сьогодні.

Під потенціалом сталого розвитку розуміємо сукупність ресурсів і можливостей, що дозволяють забезпечити збалансований еколого-соціально-економічний розвиток підприємства. Таким чином, формування потенціалу сталого розвитку підприємства має передбачати здатність до саморозвитку і прогресу підприємства, тобто забезпечення сталого зростання виробництва, створення надійних умов і гарантій для суб'єктів господарювання, створення сприятливого клімату для інвестицій та інновацій; раціональне використання природних ресурсів і збереження екологічної рівноваги в регіоні; стабільне підвищення якості життя. Діагностика передбачає виявлення диспропорцій, деформацій і недоліків у соціально-економічному розвитку. Через це діагностика має бути інструментом для підприємств щодо вироблення стратегії розвитку з метою збалансованого функціонування його економічної, екологічної та соціальної підсистем. Незаплановані деформації в процесі функціонування та розвитку будь-якої з підсистем призводять до втрати стійкості всієї системи. Особливо небажаною є втрата стійкості функціонування підприємствами, на ефективності роботи яких базується стратегія сталого еколого-економічного розвитку України. Практика засвідчує, що підприємства не можуть впливати на ті фактори, які стосуються макроекономіки. В цих умовах основні джерела забезпечення сталого розвитку лежать у сфері мікроекономіки, тобто всередині самих підприємств. Саме тому важливо вміти своєчасно і достовірно діагностувати ознаки можливого нестійкого стану та визначити шляхи вдосконалення економічного механізму забезпечення сталого розвитку в системі управління підприємством з урахуванням кон'юнктури інвестиційного ринку.

Кон'юнктура інвестиційного ринку змінюється під впливом інвестиційного клімату.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Інвестиційний клімат – це сукупність політичних, правових, економічних та соціальних умов, що забезпечують та сприяють інвестиційній діяльності вітчизняних та іноземних інвесторів. Сприятливий інвестиційний клімат має забезпечити насамперед захист прав інвестора від інвестиційних ризиків, тобто непередбачених втрат доходу і капіталу.

До чинників, що формують інвестиційний клімат, належать:

- рівень розвитку продуктивних сил та стан інвестиційного ринку, який містить стан та структура виробництва, рівень розвитку робочої сили, стан ринку інвестиційних товарів та послуг тощо;

- політичні та правові чинники – створення відповідного законодавчого та нормативного поля, яке залежить від політичної волі законодавчої та виконавчої гілок влади; заходи з державної підтримки та стимулювання інвестиційної діяльності; досягнення стабільності національної грошової одиниці; валютне регулювання; забезпечення привабливості об'єктів інвестування;

- стан фінансово-кредитної системи та діяльність фінансових посередників: рівень розвитку та функціонування фінансового ринку; інвестиційна діяльність банків; інвестиційна політика НБУ;

- статус іноземного інвестора: режим іноземного інвестування; діяльність міжнародних фінансово-кредитних інституцій; наявність вільних економічних та офшорних зон;

- інвестиційну активність населення: відносини власності в державі; стан ринку нерухомості; стабільність національної валюти тощо.

На жаль, кризові процеси та інфляція призвели сьогодні до порушення оптимальних співвідношень між національними заощадженнями та інвестиціями в народне господарство: щороку значна частина заощаджень залишалася неконвертованою в інвестиції. Як наслідок, не повністю використовуються можливості нарощування інвестиційного потенціалу національної економіки. Особливо давалися взнаки такі негативні чинники:

- недосконалість законодавства, що регулює інвестиційну діяльність;

- відсутність скоординованої державної інвестиційної політики, спрямованої на перетворення ринків капіталу в один із головних механізмів реалізації інвестиційного потенціалу національної економіки;

- низька дієздатність банківсько-кредитної системи та її фактична неспроможність акумулювати достатньо високий інвестиційний потенціал населення;

- нерозвиненість фондового ринку, відсутність розвинутої мережі інституційних інвесторів, необхідної системи страхування інвестиційних ризиків та іпотечних відносин, лізингу та інших інститутів фінансування;

- низький рівень капіталізації прибутків підприємств та відсутність економічних та (податкових) стимулів для інвестування;

- неефективне та безсистемне використання амортизаційних фондів;

- розпорощування інвестиційних бюджетних коштів – спрямування інвестиційного потенціалу приватизації переважно на цілі бюджетного споживання;

- наявність проблем у корпоративному секторі та незахищеність прав інвесторів;

- низький рівень торговельної активності на вітчизняному ринку акцій внаслідок того, що контрольні пакети акцій належать великим власникам, які не зацікавлені у додаткових їх випусках;

- недостатнє висвітлення інформації про емітентів, професійних учасників ринку цінних паперів, ризиків стосовно фінансових інструментів, що перешкоджає оцінці інвестором реальної вартості і потенціалу українських підприємств, прийняттю ним інвестиційних рішень;

- значні обсяги тіньового бізнесу як основного джерела нелегального накопичення та вивезення капіталу.

Отже, на інвестиційному ринку накопичилися проблеми, які потребують невідкладного розв'язання. Оптимальний варіант розв'язання цих проблем має визначатися на основі порівняльного аналізу розвитку світових ринків інвестиційного капіталу, тенденціями розвитку яких є:

- створення глобальних торговельних та розрахунково-клірингових систем для обслуговування світової торгівлі;

- підвищення рівня використання новітніх інформаційних і фінансових технологій, впровадження фінансового інжинірингу;

- універсалізація діяльності фінансових установ (як банківських, так і небанківських), внаслідок чого увага приділяється, передусім, якості, швидкості та мінімальній ризикованості послуг, а не спеціалізації цих установ за видами фінансових послуг;

- зростання ролі інституційних інвесторів (інститутів спільного інвестування, недержавних пенсійних фондів, страхових компаній тощо) у здійсненні фінансових інвестицій через ринки капіталу;

- комерціалізація центральних ринкових інституцій, тобто остаточний перехід від публічних форм управління системоутворюючими організаціями до приватних;

- консолідація корпоративованих інституцій інфраструктури ринків капіталу, яка відбувається згідно з утвореною природним шляхом формою того чи іншого регульованого ринку (горизонтальна консолідація), що має здебільшого наднаціональний характер, або здійснювана за ініціативою держави і за згодою учасників ринків у межах однієї країни (вертикальна консолідація);

- консолідація системи державного регулювання всіма складовими ринків капіталу, що завершилася в багатьох країнах утворенням єдиного державного органу консолідованого нагляду за фінансовими послугами та ринками, з одночасною дерегуляцією окремих складових ринків капіталу та посиленням їх саморегулювання.

З метою створення привабливого інвестиційного клімату та активізації інвестиційної діяльності задля забезпечення сталого економічного зростання та підвищення життєвого рівня населення необхідно:

1) для створення привабливого інвестиційного середовища для приватного непозичкового капіталу:

- дерегулювання підприємницької діяльності та лібералізація ділової активності;
- завершення формування стабільної нормативно-правової бази, яка б ґрунтувалася на принципах рівності всіх інвесторів;
- забезпечення прозорості процедур прийняття рішень центральними та місцевими органами виконавчої влади;
- удосконалення механізмів управління корпоративними правами, в тому числі тими, що належать державі, посилення захисту прав дрібних акціонерів;
- підвищення ефективності процедур банкрутства;
- забезпечення подальшого реформування податкової системи, в тому числі шляхом зниження податкового навантаження, оптимізації та підвищення прозорості процедури адміністрування податків, безумовного дотримання прав платників податків;
- підвищення інвестиційної привабливості об'єктів приватизації;
- подальше проведення адміністративної реформи з метою вдосконалення та підвищення ефективності державного управління, усунення бюрократизму та проявів корупції;
- зміцнення банківської системи України, сприяння концентрації банківського капіталу, практичне запровадження іпотечних механізмів;
- похваллення інвестиційної діяльності у спеціальних економічних зонах;
- сприяння судовій реформі та безумовному виконанню судових рішень;
- створення додаткових стимулів для залучення інвестицій у пріоритетні галузі української економіки;

2) у сфері розвитку інвестиційної діяльності держави:

- усунення структурних деформацій в економіці України шляхом випереджаючого нарощування темпів розвитку споживчих галузей та сфери послуг;

- розширення та модернізація транспортної інфраструктури, зокрема газотранспортної системи, створення умов для зростання обсягів транзитних перевезень, створення національної мережі міжнародних транспортних коридорів на основі залучення інвестицій у розвиток транспортної інфраструктури, дорожнього господарства, з використанням механізмів концесії та лізингу;

- сприяння збільшенню обсягу інвестицій у галузі зв'язку та телекомунікаційних послуг;

- стимулювання залучення інвестицій у наукову, науково-технічну та інноваційну діяльність.

Висновки

Інвестиційний ринок розвивається циклічно та мінливо згідно з кон'юнктурною тенденцією. У зв'язку з тим що кон'юнктура інвестиційного ринку постійно змінюється, для формування ефективної інвестиційної стратегії та прийняття економічно обґрунтованих інвестиційних рішень її необхідно систематично досліджувати. Основне завдання прогнозу – визначити тенденції факторів, які формують інвестиційний клімат та які впливають на стан інвестиційного ринку у перспективі та формують економічний потенціал підприємств – суб'єктів господарювання.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Програми розвитку інвестиційної діяльності на 2002–2010 роки» від 28.12.2001 №1801.
2. Указ Президента України «Про заходи щодо поліпшення інвестиційного клімату в Україні» від 12.07.2001.
3. Розпорядження Кабінету Міністрів України «Про схвалення Концепції Державної цільової економічної програми модернізації ринків капіталу в Україні» від 08.11.2007. №976–р.
4. Положення «Про порядок здійснення аналізу фінансового стану підприємств, що підлягають приватизації», затверджене Наказом Міністерства фінансів України та Фонду державного майна України від 26.01.2001 №49/121 та зареєстрованого у Міністерстві юстиції України 8.02.2001. – №121/5312.
5. Бланк І.А. Инвестиционный менеджмент. – К.: МП «Итем» ЛТД «Юнайтед Лондон Трейд Лимитед», 1995. – 447 с.

*І.О. ТАРАСЕНКО,
д.е.н., професор, Київський національний університет технологій та дизайну,
О.В. БАТРАК,
асистент, Київський національний університет технологій та дизайну*

Особливості формування системи фінансової діагностики підприємства

Стаття присвячена визначенню загальної структури системи фінансової діагностики на підприємстві та формуванню методичних положень її здійснення.

Ключові слова: система фінансової діагностики, фінансова діагностика, підприємство.

Стаття посвящена определению общей структуры си-